

Pavel Pokorný

Záchrana mikulovského obřího sudu

Obří vinný sud v mikulovském zámekském sklepe je nejnavštěvovanějším exponátem Regionálního muzea v Mikulově. Stačilo však málo a obdivovaná kuriozita mohla být trvale poškozena či zcela zničena. Na podzim roku 1999 konzervátorka zjistila, že podélné dubové prahy, na kterých sud leží, jsou zasaženy hnilobou. K řešení problému byl přizván odborník na dřevokazné houby doc. RNDr. Lubomír Scháněl, CSc, který již po válce na zámku dřevokazné houby likvidoval. Odebral vzorky dřeva a provedl laboratorní kultivaci. Shledal, že sud je napaden červotočem, houbou popraškovou sklepní, především však zhoubnou houbou dřevomorkou domácí. Posledně jmenovaná houba je velmi obávaný škůdce dřevěných staveb, roste až několik centimetrů denně a proroste jakýmkoliv materiálem, včetně kamene i betonu, a napadené dřevo zcela zničí. Ke své existenci dřevomorka nepotřebuje ani vlhký substrát, neboť umí vodu získávat ze vzdušné vlhkosti.

V případě sudu tedy hrozilo reálné nebezpečí, že napadené podkladní trámy se propadnou a sud se rozlomí, případně že houba proroste přímo do jeho trupu a zcela jej zničí. Proto byl zahájen neodkladný konzervátorský zásah.

Na jaře roku 2000 firma Stavitel z Brna sud nejprve pečlivě proměřila a vypočetla jeho objem a váhu. Poté provlekla pod tělo sudu rošt z ocelových nosníků a pomocí hydraulických zvedáků celý sud zdvihla do výšky 0,5 metru. Prohlídka torz trámů potvrdila, v jakém nebezpečí sud opravdu byl. Trámy byly houbou takřka zničeny – z celkové původní více než 20centimetrové tloušťky dřeva zůstala pouze dvou- až třicentimetrová skořápka na povrchu. Je s podivem, že i takto oslabené zbytky trámů unesly 26tunovou tíhu obra a neprobořily se. Firma vyrobila repliky zničených trámů a ty pod tlakem hloubkově naimpregnovala ochrannými prostředky proti houbám a hmyzu. Fungicidním a insekticidním nátěrem byla preventivně ošetřena také nosná konstrukce a část vlastního těla sudu.

Kolos vyzdvižený na ocelových nosnících. (foto Jan Ivičič)

Trámy zničené dřevomorkou. (foto Jan Ivičič)

Firma Sanace a vysoušení staveb z Opavy využila patentované metody doc. Scháněla a ozářila nosnou konstrukci sudu mikrovlnným zářením, které zbytky dřevomorky spolehlivě zničilo. Do sklepa bylo nainstalováno klimatizační zařízení firmy Klimatizace Brno, které zmenšuje vlhkost vzduchu v prostoru a především zajišťuje neustálou cirkulaci vzduchu kolem sudu. Vytváří tak mikroklima, které dřevomorce nevyhovuje, a mělo by zabránit novému napadení sudu tímto škůdcem.

Během prací na záchraně sudu se bohužel však také zjistilo, že renesanční schody vedoucí do zámeckého sklepa, zhotovené z masivních trámů, jsou rovněž napadeny dřevomorkou. Firma Stavitel postavila proto nové, odvětrané schodiště.

Dle vyjádření doc. Scháněla neznamená však tato akce jednoznačně konečné řešení. Dřevomorka je organismus prakticky nezničitelný. Pokud se jí přece jen podaří někde zlikvidovat, může se objevit znovu její odnož nebo mohou přiletět její spory. Nejúčinnější v boji proti dřevomorce je vytvořit takové prostředí, ve kterém nebude tato houba škodit, nebo dokonce se v něm ani neusadí. To se v prostoru zámeckého sklepa podařilo zajistit, teď jen zbývá obří sud pravidelně kontrolovat, abychom případnou nákazu včas objevili a mohli ji odstranit.